

Sokrat İle Meraklı Eşek Arısı 24

– Ömer Faruk · 14 Mayıs 2013

Sokrat: Merhaba Meraklı, nasılsın sevgili dostum?

Meraklı: Merhaba Sokrat, hoş geldin. Yanlış mı duyuyorum? Bana sadece Meraklı diye hitap ettin... Eşek Arısı'na ne oldu? Üstelik bir de "sevgili dostum" diyorsun. Bunları senden ilk defa duyuyorum. Şaşkına döndüm, saçmalamaya başlarsam lütfen beni bağışla!

Sokrat: Yanlış duymuyorsun Meraklı. Eşek Arısı uçtu gitti ve sadece benim sevgili dostum Meraklı kaldı. Eşek Arısı uçtu gitti, çünkü bilginin olduğu yerde kötü ve kötülük var olamazdı.

Meraklı: Hatta ilk karşılaşmamız sırasında isminin önüne "sayın, sevgili" gibi sıfatlar getirmeme konusunda beni uyarıydın.

Sokrat: Yapmacık nezaket ve hitap, kişinin hem kendisini hem de karşısındakini aptal durumuna sokar. Bu sıfatlar hak edilmiş olursa yapmacıklık da ortadan kalkar. Bazıları "dostum" hitabını da olur olmaz her yerde kullanmayı alışkanlık haline getirmişlerdir. Dostluk öyle kolayca oluşabilecek bir ilişki değildir. Birçok sınamadan geçmesi gerekir. O nedenle artık sana dostum demek istiyorum, tabii sen de kabul edersen.

Meraklı: Kabul etmez miyim Sokrat? Sevincimi anlatacak kelime bulamıyorum. Seninle dost olmak, benim için sadece büyük bir mutluluk değil, aynı zamanda hayatta sahip olduğum en büyük onurdur.

Sokrat: Sana bir de üzücü haberim var.

Meraklı: Bu sevincimi, mutluluğumu gölgeleyecek bir haberse söyleme!

Sokrat: Söylemek zorundayım. Seninle olan birlikteliğimiz bu sohbetimizle bitiyor. Yani bugün son defa birlikte olacağız.

Meraklı: Ah Sokrat, ah sevgili dostum... Aynı anda hem mutluluğu hem de hüznü yaşattın bana! Hiç beklemediğim bir haberdin. İlişkimiz hiç bitmeyecek, sohbetlerimiz hiç sonlanmayacak sanıyordum. Oysa şimdi bu acı gerçek tüm çıplaklığı ile karşımda duruyor.

Sokrat: Bitmeyen ilişki yoktur. İlişkinin bitmesine üzüleceğimiz yerde, nasıl bittiğine bakmalıyız.

Meraklı: Sokrat, seninle olan ilişkim merakla başladı, ama itiraf ediyorum tutkuya dönüştü. Senden sonra ne yapacağımı kara kara düşünmeye başladım.

Sokrat: Tohumun gücü toprağa yetmeseydi, yeşeremezdi. Yalnız kaldığında bir düşün bakalım; bu ilişkinin sonunda hangisi daha fazla? Değişen doğruların mı, değişmeyen yanlışların mı?

Meraklı: Senden bir ricam olacak. Mademki biz dostuz, öyleyse bunu senden isteyebilirim. Bu değil, gelecek görüşmemiz son olsun...

Sokrat: Tamam, kabul ediyorum. Yalnız son görüşmede duygu sömürsüne yer vermememizi, olayı dramatik bir şekilde sokmamamızı da ben senden rica edeceğim. Geçen konuşmamızda hikâyemi anlatıyordum. Nerede kaldığımızı hatırlıyor musun?

Meraklı: Evet, mahkeme kararından sonrapishaneye konulmuşsun. Oradaki yaşadıklarını anlatıyordun. Kaldığın hapisane nasıl bir yerdi Sokrat?

Sokrat: Loş, rutubetli, pis kokulu bir yer... Gündüzleri arkadaşlarım, dostlarım, öğrencilerim ziyaretime

geliyordu. Buna izin vermişlerdi. Onlarla mahkeme sırasında ve ölümü beklerken çok değerli felsefi sohbetler yapma imkanı buldum.

Meraklı: Dostlarını görebilmiş olman sıkıntını biraz olsun hafifletmiştir.

Sokrat: Hapishanede gündüzleri ziyaretçim hiç eksik olmazdı. Gece olup da herkes evlerine gidince ise soğuk duvarlarla baş başa kalırdım. Tabii aynı zamanda kendimle... O derin sessizlik içinde düşünürdüm. Ne tuhaf, düşüncelerim eskisinden daha da derin olurdu! Bunu içinde bulunduğum ortama mı, yoksa azalan zamanıma mı borçluydum? Belki de ikisine birdendi. Bilemiyorum.

Meraklı: Birkaç metrekairelik bir ortamda zaman geçirmek zor olmalı.

Sokrat: Bir de çoğunlukla geceyi beraber geçirdiğimiz küçük hayvan dostlarım yani fareler vardı. Onlarla ilk karşılaştığımda iğrendim, hatta korktum. Sonra onlara alıştım, tabii onlar da bana. Öyle ki, seslerini duymadığımda meraklandığım günler bile oldu. Yiyeceklerimin bir kısmını paylaştığımda ise fareciklerin keyfine diyecek yoktu. Bu cömertliğim sayesinde onların benimle daha fazla birlikte olmalarını da sağlamıştım.

Meraklı: Savunmanı yaparken sözlerini sakınsaydın, yani aşağıdan alsaydın belki yönetimdeki tanıdıkların senin beraat etmeni sağlayabilirdi.

Sokrat: Cezayı, alçaltıcı bir beraat etmeye tercih ederim. Kendimi savundum, savunmam beğenilmedi ve cezalandırıldım. O nedenle, beni mahkûm edenlere ya da suçlayanlara kızgın değilim; bana hiçbir kötülük yapmış değiller. Gerçi beni mahkûm etmedeki amaçları bana bir iyilik yapmak değil ama beni yaralamak olmuş olsa da bunun için onları sadece biraz kınayabilirim.

Meraklı: Mahkemedeki son sözlerin ne oldu?

Sokrat: Yargıçlara dedim ki "Ben ölüme, siz de yaşamaya gidiyorsunuz. Hangisinin daha iyi olduğuna ancak Tanrı karar verir."

Meraklı: Onlar, sana cevap veriyorlar mıydı?

Sokrat: Hayır. Sadece dinliyorlar ve gerekirse soru soruyorlardı. Sonra şunları da ekledim: "Ben Tanrı tarafından bu devlete gönderilmiş bir at sineğiyim. Ve bu devlet, koca cüssesi nedeniyle yavaş hareket edebilen ve canlanması gereken bir attır. Ben de Tanrı'nın bu devlete musallat ettiği bir at sineği gibi bütün gün boyunca her yerde sizi uyandırıyorum, hareketlendiriyorum, azarlıyorum ve ikna ediyorum. Ve eğer Tanrı sizi düşünerek bir at sineği daha göndermezse, hayatınızın geri kalanını uyuyarak geçirirsiniz."

Meraklı: Bazıları senin hayatını kurtarma imkanının hem mahkeme sırasında hem de mahkemeden sonra var olduğunu ama bilerek ölüme gittiğini iddia ediyor. Hatta bu kararını şiddetle eleştirenler bile var.

Adını duyurmak, bir kahraman olmak için mahkemeye kafa tutmuş olabilir misin?

Sokrat: Bu tür iddiaları ortaya atanlar Nietzsche gibi düşünürlerden etkilenmiş olabilirler. Daha önce sen bahsetmiştin, Nietzsche'ye göre ben, "ölüm korkusu nedir bilmeyen, yaşayan biri olarak değil de salt akıl olarak ölen ve hayatın içgüdüsünden tamamıyla kopmuş bir canavardım." Değil mi?

Meraklı: Evet, böyle söylemiş.

Sokrat: Ben hayattan bıkmış, hayatı sevmeyen bir insan değildim ki ölümü isteyeyim! Ancak ölümden de korkan biri değildim. Bu iki düşüncem bazılarının yanlış bir sonuca ulaşmasına yol açmış olabilir.

Meraklı: Belki de direnmediğini düşündükleri için bu yargıya varmış olabilirler.

Sokrat: Direndim, hatta beni öldürdükleri takdirde Atinalıların büyük bir yanlışlık yapacaklarını ve bunun vebalini uzun yıllar taşımak zorunda kalacaklarını söyledim, onları uyardım. Ama ölüm korkusuyla doğrulardan da vaz geçemedim. İnsan yaşamasını da bilmeli gerektiğinde ölmesini de... Bedenim varlığını sürdürsün diye, ruhumu kirletemedim. Çünkü dervişin hikmeti, cübbesinden değildir.

Meraklı: Yönetimin sana verilen ölüm cezasını uygulamada aceleci davrandığını düşünenler de var.

Sokrat: Acele etmeleri normaldir. Çünkü her geçen gün bana gelen ziyaretçi sayısı artıyordu. Bu durum yönetimin dikkatini çekti, rahatsız etti. O nedenle de hapsedildiğimden otuz gün sonra baldıran zehri içirilerek öldürülmeme karar verildi.

Meraklı: Otuz günlük bekleme sırasında infazın bir an önce gerçekleştirilmesi talebinde bulunanlar olmamış mı?

Sokrat: Doğrusu böyle bir talep olup olmadığını bilmiyorum. Olduysa bile talepte bulunanların başında beni suçlayan dilekçeyi mahkemeye veren kişi vardır diye düşünüyorum. Aslında, Atinalılar biraz daha sabırlı olabilseydiler, bekleyebilseydiler zaten doğa Sokrat'ı alıp götürcekti. Çünkü yaşım çok ilerlemişti. Tam yetmiş yaşındaydım.

Meraklı: Yetmiş yaşındaki bir adamın toplumsal düzeni yıkacağından korkuyorlar. Bu adam toplumsal düzeni ne ile ve nasıl yıkacak? Topu, tüfeği yok; sadece düşünceleri var.

Sokrat: Kahramanlık önce düşüncede başlar, sonra eylemde kendini gösterir. Düşüncelerimden dolayı, ben değil, ama onlar beni bir halk kahramanı olarak kabul ediyorlardı.

Meraklı: Cezanın infaz edildiği gün yalnız değilmişsin.

Sokrat: Evet yanımda dostlarım, arkadaşlarım ve öğrencilerimden çok sayıda insan vardı. Beni uğurlamak ve destek olmak amacıyla geldiklerini sanıyorum.

Meraklı: Onlar için çok zor bir durum. Sevdikleri bir insanın bu dünyadan ayrılışına tanıklık edecekler...

Sokrat: Zehir bir köle tarafından getirildi. O sırada yanımdakilerin yüz ifadelerinin karalanmış bir defter sayfası gibi karışık kuruşuk olduğunu fark ettim. Kölenin heyecandan elleri ve ayakları titriyordu.

Neredeyse elindeki zehir kabını düşürecekti. Onu daha fazla heyecanlandırmak istemediğimden elindeki zehri aldım ve bir kerede içtim. Köle ve diğerleri hayretle bana bakıyorlardı. Bakışları çılgınlık ve ağlamalar izledi. Onları susturdum. Hatta bu tür bir davranışın kendilerine yakışmadığını söyledim.

Meraklı: Ölmek üzereyken bile insanlara bir şeyler öğretmeye çalışıyorsun.

Sokrat: İçimi yakmaya başlayan zehrin etkisiyle önce oturdum, sonra da yatağıma uzandım. Artık ruh göçüyordu...

Meraklı: Sonra?

Sokrat: Sonrası yok! "Bir varmış bir yokmuş. Babası mermeri yontarak şekil vermeye çalışırken, ruh ve kalpleri şekillendirmek amacıyla olan Sokrat adında bir filozof varmış. Sokrat'ın Tanrısından insan olarak yaşamak ve bu dünyadan insan olarak ayrılmak dileği varmış. Bu dileği kabul edilmiş." Ve masal da burada bitmiş...

Meraklı: Çok etkilendim.

Sokrat: Meraklı, gözlerinde yaşlar görür gibiyim. Bana yanıldığımı söyler misin?

Meraklı: Söyleyemem çünkü yanılmıyorsun. Ben de bir insanım ve insanca bir tepki veriyorum.

Hüzünlendim, göz yaşlarım üzüntümü azaltmak için akıyor.

Sokrat: Hüzün sonbahar gibidir. Ağaçlar yapraklarını döker, sonbahar biter. İnsan acılarını döker hüzün biter. Kuşlar göçüyorlar diye üzülme, çünkü seneye tekrar gelebilmek için göçmek zorundalar. Sokrat öteki dünyaya gitti diye de üzülme; çünkü başka Sokratlar gelmek için yola koyuldular bile. Sohbetimizi bir özdeyişle bitirir misin?

Meraklı: Tamam.Affedersin, kendimi tutamadım. Cenap Şahabettin demiş ki:"Beni korkutan ölümden sonra cehenneme gitmek değil, hiçbir yere gitmemektir." Hiçbir yere gitmemek düşüncesi beni de zaman zaman rahatsız ediyor.

Sokrat: Hiçbir yere gitmemek düşüncesi yersiz. Kanıtı da Sokrat'ın bir yere gitmiş olmasıdır. Hayat bir rüyadır; uykudan uyanma hali ise ölümdür. Ezelden ebediyete giden bir yol varsa, ebediyetten ezele giden bir yol neden olmasın? Başı belli olmayanın sonu, sonu belli olmayanın da başı belli değildir. Belli olmayandaki arayış yerine, şimdi denizinde kayığını yüzdürmeye çalışmalısın.

Meraklı: Sözlerini belleğime kazıyacağım.

Sokrat: Bugünlük de bu kadar. Hoşça kal Meraklı.

Meraklı: Güle güle Sokrat.

